

Ненаметљива

61. МЕЂУНАРОДНИ САЈАМ КЊИГА У БЕОГРАДУ

Као и претходних 60 година, тако је и ове, последња недеља октобра на културној мапи региона посвећена књизи и књигољупцима. С оном добро знамом родитељском императивном реченицом „Књиге у руке“ као мотом и Ираном као почасним гостом, на Београдском сајму отворена је највећа књижара у овом делу света – Међународни сајам књига.

И мада ће се домети те најмасовније културне манифестације у нас свакако сагледавати пост фестум, дакле кад се сајамске капије затворе, а издавачи и књижари

попакују стотине хиљада примерака књига и изведу рачуницу, на којој су, с једне стране трошкови појављивања на Сајму, а с друге приход, један поглед на то што се до сада могло видети, ипак, није наодмет.

У времену када је страх за књигу, пре свега штампану, и њену будућност, оправдан, чини се да је на месту рећи да су први дани Сајма показали да штампана књига, упркос „киндловима“, интернету, свему што долази из виртуелног света, и даље живи и да има будућност. А то је веома важно, јер иако смо у 21. веку, када је образовање доступно већини, правци у којима се људско друштво кре-

Ће последњих година показују да је тек сада неопходно ући у борбу против незнања и заблуделости, како би свет људи имао шансу.

Полигон слатких мука

Фанфаре на замишљеном тргу између „улица“ Милутина Миланковића и Арчибалда Рајса означиле су почетак недеље књиге на Београдском сајму. А онда, Иван Негришорац, председник Матице српске, рече у поздравној беседи: „Отворимо књиге, удубимо се у њих, па ће се и нама

свет отворити пред очима и удубити се у нашу свест. Свет око нас јесте управо то – најсложенија могућа књига коју ваља ишчитавати.“

Заиста је тако – књига подразумева пре свега машту и жељу да се докучи оно што не видимо директно око нас, а без те маште и радозналости уперене ка свету који није увек пријатељски, зна се, ни наш далеки предак у пећинама не би направио први чамац, не би замислио да се тамо негде иза границе погледа, налази неки бог, или бољи свет.

Да је књига прави мост, види се и по одличној пракси коју организатори Сајма већ неколико година примењују

– сваке године једна земља је почасни гост, што у Србију доводи низ одличних аутора, често непознатих широј публици, али и нашу земљу представља свету. Ове године то је Иран. А у име Ирана, домаћине и госте сајма поздравила је Наргес Абијар, редитељка и писац за коју је књига мост ка световима.

„Роман Иве Андрића ‘На Дрини ћуприја’ је пре 40 година први пут преведен у Ирану”, рекла је Абијарова. „Не наметљива моћ књиге је управо у томе што је тих 400 папирних страница у стању да подигне мост који повезује четири века живота и, затим, тај исти мост продужи до сваке куће у свету. Листање ове књиге, док седим у свом дому удаљеном неколико хиљада километара, попут птице ме одводи на реку: у летњу жегу, у маштарије деце која лове рибу, међу отиске стопала древних јунака...”

Говорила је иранска гошћа и о више од две хиљаде година дугој традицији превођења у њеној земљи, о томе како већ 70 година жене Ирана пишу одлична дела... То је све оно што се ових дана може наћи на иранском штанду – много одличне литературе, превода, свега оног што се више од две хиљаде година таложило као духовна вредност старе Персије и модерног Ирана. И да, заиста много женских аутора. Али, како ван тога изгледа овогодишњи сајам и шта има да понуди?

Од комплета лажних диплома до Шекспира

„Клио се стиди”, сугестиван је наслов једног од последњих дела нашег историчара Радивоја Радича. За оне који знају да је Клио грчка муза историје и историографије, све је јасно – Радич је решио да се обрачуна са свим лажним писцима историја, са злоупотребом историје, митоманијом у историографији и оним што штети науци која једино може обезбедити солидне поставке за будућност. То, наравно, није једини куриозитет Сајма, нити једини

покушај обрачуна с незнањем. На полицама има и комплета лажних бланко диплома, за дипломце, магистре, докторе наука, затим многобројних дела чији је циљ исти. Јер, незнању и трагичном ширењу лоших школа ваља се каткад и подсмехнути. Ипак, оно што је најважније, Сајам обилује одличним насловима, ретким издањима, нових признатих медија попут стрипа, антикних издања...

Тако је стигао и „Успон и пад Трећег рајха” Вилијама Ширера, америчког новинара, који је славу стекао тако што се стицајем околности нашао у нацистичкој Немачкој и посматрао долазак нациста на власт, њихову владавину и сам Други светски рат, што би се рекло, изнутра.

Ипак, само летимичан поглед на понуду, показује да су се издавачи и књижари и ове године махом оријентисали на класике. Већина штандова обилује домаћим класицима, за којима не заостаје ни понуда ино-

страних. Како су ово године када свет обележава годишњице рађања и смрти највећих писаца попут Шекспира или Сервантеса, наравно да су се њихова непревазиђена дела нашао на многим штандовима.

Међутим, понуда оних који још нису добили ореол бесмртних, а одлични су писци, и уз то мање познати, попут скандинавских, нових генерација латиноамеричких аутора (уз обавезне Маркеса, Кортасара, Борхеса, Љосе) или нама још недовољно познатих књижевника, нимало не заостаје за класицима. Чак су издавачи и књижари који наступају на Сајму приметили да се за разлику од претходних година сада боље продају модерни писци, нарочито они који спадају у лакшу литературу.

Захар Прилепин, на пример, савремени „руски Буковски”, како су га често звали на Западу док се није отиснуо пут Домбаса као хуманитарни радник, присутан је на Сајму с три нова наслова – „Седам живота”, „Није туђи рат” и „Писма из Домбаса”. Тај провокативни аутор и жестоки критичар присутан је и лично, а у сусрету са читаоцима говорио је о рату на истоку Украјине, дволичности света, о томе како су људи мрачни и страшни али да је свет ипак топао, о томе да је језик најбитнији у књижевности.

„Све најбитније у књижевности дешава се у језику, у начину, приступу... Често је питање – о чему сте писали. То је глупо. О чему је писао Толстој у „Ани Карењини”. Била једна жена, па њен муж... Важна је слика света и слика душе човека. Кад пишем, желим да изградим извесно емотивно стање, да написано зрачи као песма”, објаснио је Прилепин, одговарајући на питања новинара и обичних читалаца.

Он, међутим, није једини светски писац на овогодишњем сајму. У сајамским халама могли су се срести и норвешки писац Ерланд Лу, Александар Мекол Смит и други. А на полицама има и до сада ређе објављиваних дела Брема Стокера, Артура Конана Дојла, финских писаца, афричке књижевности...

Оно што је најважније, заправо, јесте чињеница да, као и претходних година, Сајам посећује много љубитеља

књига. И мада ће се међу издавачима стрипова, те осме уметности која је за разлику од претходних времена и те како присутна баш у главној хали, наћи они који тврде да су прва два дана били катастрофална, многи мали издавачи за сада делују задовољно.

„Одбрана” на Сајму

Доста је куриозитета ове године везано за учешће Медија центра „Одбрана” на Сајму књига. Није реч само о насловима, који и те како привлаче пажњу шире публике.

„Медија центар се на овогодишњем сајму књига представља с безмало 400 издања, од чега је стотињак овогодишњих, а од тог броја, 25 књига намењено је широј читалачкој публици”, каже пуковник Стевица С. Карапанџин, директор Медија центра.

Од тих 25 издања, Медија центар на Сајму промовише 15 дела, из области геополитике, војног санитета, историографије. Велики број наслова и добрих издања ове године

сврстали су га на друго место међу домаћим издавачким кућама. Такође је важно што и овогодишњом продукцијом „Одбрана” учествује у обележавању века од Великог рата.

Шта ново нуди „Одбрана”? Најпре, дела која се не баве Првим светским ратом. Едиција „Четири војводе”, о најзнаменитијим војсковођама које је Србија имала, Радомиру Путнику, Степи Степановићу, Живојину Мишићу, Петру Бојовићу, приказује их и као војнике и као људе. Затим, историја краљевског ваздухопловства, те српско-грчких дипломатских односа у времену балканских ратова и Великог рата.

Медија центар одужио се и генералу Јовану Драгашевићу, утемељивачу војног издаваштва у Србији. Душан Бабац, стари сарадник, донео је ове године пред очи јавности 66 биографија Срба војних команданата у руској војсци, од времена Петра Великог до Октобарске револуције, осветљавајући тако онај део српске историје којим се до сада најуспешније позабавио Милош Црњански.

Од ове године широка публика моћи ће да сазна и много тога о томе како је 1999. године оборен авион F-117.

И наслови и из области геополитике су за препоруку. „Ера руског гаса” одговара на питање зашто ће тај енергент из Русије још задуго доминирати светом геополитике. „Јавни циљеви тајних друштава” Милоша Јанковића, помоћника министра одбране за људске ресурсе, позабавили су се темом која засигурно има везе и с безбедношћу али и геополитиком, што важи и за књигу „Политички деликти – атентат и побуна” Горана Матића.

За систем одбране али и нашу историографију веома су занимљиве књиге о Речној флотили, која је прошле године славила 100 година од оснивања, као и о развоју војног санитета.

Много пикантних дела, које може свако читати, пронаћи ће заинтересовани на штанду Министарства одбране. О томе најбоље сведоче посете грађана различитих профила и година.

„Обожавам авионе, погледајте како су леви”, усхићено каже дечак од десетак година, који заједно са другом и другарицом вуче кесе с књигама и прекопава по примерцима на штанду „Одбране”.

Норвешки војни изасланик Торе Андерсон каже да му је жао што не зна довољно добро српски језик: „Радо бих заронио у све ове наслове!”

О смислу књиге и читања

Можда ће се издавачи и књижари жалити на посећеност, продају и тако редом... Неки мањи издавачи су већ поставили питање сврсисходности Сајма на друштвеним мрежама, објашњавајући да постоје и другачији, а креативнији начини да се продаја књига учини масовнијом и у овом времену кризе. О томе други пут. Лаику, попут аутора текста, чини се ипак да је Сајам оправдао сврху и ове године, јер, ако ништа друго, опет је посведочио да је штампана књига заиста мост ка световима. А та књига је данас веома угрожена новим медијима.

Драгана Марковић, начелница Одсека за издавачку делатност Медија центра „Одбрана” каже: „Ма како се трудили да превазиђемо многе поделе и разлике, мора се признати да нас данас, више него икада, многе ствари раздвајају. Није ово прича о границама, боји коже, убеђењима и веровањима. Ово је прича о убрзаном времену данашњице, о брзим медијима, о брзим порукама, о брзим кафама, о брзим данима... У свој тој брзини, тако је мало времена за истинско, одмерено и потпуно поклањање пажње. Књига тражи управо то. И мало и много. За узврат, она нуди читаве светове између својих корица. Потпуно непознате, нове, неоткривене, блиске или далеке. Тек чином читања ти светови истински оживљавају, откривају се пред нама и постају део нас, део наше сопствене културе. Постају део разговора у породици, део ћаскања уз нешто спорију кафу, постају шлагворт за комуникацију или живот. Постају, у крајњој линији – оно нешто што нас спаја. Постаје наш код распознавања. Што нас враћа слогану овогодишњег сајма књига, дакле – књиге у руке.” ■

Милена МИЛЕТИЋ
Снимили Душка СТЕФАНОВИЋ и Срђан ХАЈСТЕР